

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas sayısı:1969/46

Karar sayısı:1970/2

Karar günü:6/1/1970

Resmi Gazete tarih/sayı:15.12.1970/13695

İstemde bulunan mahkeme : Kütahya 1. Sulh Ceza Mahkemesi

İstemin konusu : Umuru belediyeye Müteallik Ahkâmı Cezaiye hakkındaki Kanunun bazı maddelerini değiştiren 1608 sayılı Kanunun 3764 sayılı Kanunla değişik 1. maddesinin, Anayasa'nın 7., 8., 31. ve 32 maddelerine aykırılığı nedeniyle iptali istenmiştir.

Olay ve iptal için ileri sürülen gerekçeler: Belediye yasaklarına aykırı davranışı ileri sürülerek düzenlenen tutanak üzerine belediye encümenince 1608 sayılı Yasanın 3764 sayılı Yasa ile değişik 1 maddesi gereğince hafif para cezasına çarptırılan bir yurttaşın bu cezaya karşı Sulh Mahkemesinde itiraz etmesi üzerine mahkemece cezanın dayanağı bulunan yasa kuralının Anayasa'ya aykırılığı kanısına varılarak işin karara bağlanması Anayasa Mahkemesinden istenmiştir.

Sulh Ceza Mahkemesini bu itirafın incelemesinde görevli kılan hüküm, 1608 sayılı Yasanın 275 sayılı Yasa ile değişik 5. maddesi kuralıdır.

Mahkemece ileri sürülen Anayasa'ya aykırılık nedenleri özetle şöyledir : Bir çekişme veya uyuşmazlığın çözümlenmesi, yargı yetkisinin kullanılması kapsamına giren bir işlemdir, başka deyimle, bir uyuşmazlığın söz konusu olduğu her durum ve yerde yargı yetkisi de söz konusu olur. Bir suçun koğuşturulması, suçluyu saptama ve suç delillerini toplama anlamına gelip yargının alanı dışında kalır; ancak, suçlunun cezalandırılması yargı yetkisinin kullanılmasıdır. Belediye Encümeni itiraz konusu kararı ile belediye kolluğunun kullandığı koğuşturma yetkisinden ayrı olarak itirazcıya ceza vermekle yargı yetkisini dahi kullanmıştır. Oysa yargı yetkisi, ancak ve ancak mahkemelerce kullanılabilir. İşin itiraz yolu ile mahkemeye getirilmiş olması, belediyenin kullandığı yetkinin hukukî niteliğini değiştirmez. Kaldı ki 1608 sayılı Yasanın altıncı maddesi uyarınca belediye meclisinin kararına karşı ileri sürülecek itirazı inceleyen mahkemenin yetkisi yalnızca sözü edilen maddede gösterilen yönlerle sınırlı bir yetkidir ve böylece esas yargı yetkisinin belediye encümeni veya şube müdürlerine tanınmış olduğu belirmektedir. Bu duruma göre belediye encümeni ve şube müdürlerine yargı yetkisi veren 1608 sayılı Yasanın 3764 sayılı Yasa ile değişik 1. maddesinin, Anayasa'nın 7., 31., 32. maddelerine aykırı olduğu görülmektedir.

İlk inceleme : Anayasa Mahkemesinin, İctüzüğünün 15. maddesi gereğince, '3/7/1969 gününde ilk inceleme için yaptığı ve Lûtfi Ömerbaş, İhsan Keçecioğlu, Salim Başol, A. Şeref Hocoğlu, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Avni Givda, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Ziya Önel, Mustafa Karaoğlu ve Muhittin Gürün'ün katıldığı toplantıda:

1- Mahkemenin elinde bakmakta olduğu bir dâva bulunduğuna ve Anayasa'nın 151. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesine baş vurmaya yetkili olduğuna, Avni Givda'nın 1608 sayılı Kanunun değişik 5. ve 6. maddelerine göre mahkemenin bakmakta olduğu bir dâva bulunmadığı ve baş vurmanın yetki yönünden reddi gerektiği yolundaki karşı oyu ile ve oyçokluğu ile;

2- Belediye Encümeni kararının itirazcıya tebliği günü ile itiraz dilekçesinin mahkemeye verildiği gün belli olmadığı için itirazın süresi içinde yapıp yapılmadığı anlaşılamadığından bu

Esas sayısı:1969/46

Karar sayısı:1970/2

eksik giderilmek üzere kâğıtların mahkemeye geri çevrilmesine Lûtfi Ömerbaş, Fazıl Uluocak, İhsan Ecemiş ve Ziya Önel'in karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile karar verilmiştir. Mahkemece gerekli işlem yapılarak işin yeniden Anayasa Mahkemesine gönderilmesi üzerine 7/10/1969 gününde yapılan, Lûtfi Ömerbaş, Feyzullah Uslu, A. Şeref Hocoğlu, Fazlı Öztan, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Avni Givda, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Halit ZARBUN ve Muhittin Gürün'ün katıldıkları ilk inceleme toplantısında :

1- Mahkemenin işi Anayasa Mahkemesine getirmeye yetkili bulunduğu üyelerden Celâlettin Kuralmen, Avni Givda, Ahmet Akar, Halit ZARBUN ve Muhittin Gürün'ün ilgiliye Encümen kararının değil, ödeme emrinin tebliği edilmiş olduğu ve ödeme emri dolayısıyla yapılan itiraza Sulh Ceza Mahkemesinde bakılamayacağı yolundaki karşı oyları ile ve oyçokluğu ile,

2- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliği ile karar verilmiştir.

Bu kararın ilk bendinde mahkemenin bu işi Anayasa Mahkemesine getirebileceği görüşünü desteklemek üzere benimsenen gerekçe şöyledir : Belediye cezalarına karşı yapılan itirazların inceleme yeri sulh ceza mahkemeleridir. Burada sulh ceza mahkemesinin inceleyebileceği bir karar bulunup bulunmadığı yönü ise, işin esasını inceleyecek olan sulh ceza mahkemesinin çözebileceği bir sorundur. İtirazcıya yalnızca ödeme emri tebliğ olunmuş o da mahkemeye verdiği dilekçe ile belediyenin para cezasının kaldırılmasını isteyerek doğrudan doğruya bu ceza kararına karşı itirazda bulunmuş ve mahkeme bu itirazı incelemeye değer görmüştür. Anayasa Mahkemesi, ancak Anayasa'nın 151. maddesinin birinci fıkrası açısından mahkemenin bakmakta olduğu bir dâva bulunup bulunmadığını anlamak üzere kendisine iş gönderen mahkemenin görev yönünü araştırabilir, yoksa onun işlemlerini denetlemek, Anayasa Mahkemesinin görevi dışındadır. Olayımızda mahkemenin kendine getirilen itirazı incelemeye görevli olmadığını gösteren kesin bir hukukî kural bulunmadığına göre mahkemenin bu konuyu Anayasa Mahkemesine getirmeye yetkili olduğu sonucuna varmıştır.

İptali istenilen yasa hükmü ve dayanılan Anayasa maddeleri :

İptali istenilen madde metni: Umuru belediyeye müteallik ahkâmı cezaiye hakkında 16/4/1340 tarihli ve 486 numaralı kanunun 3/1/1940 günlü, 3764 sayılı kanunla değiştirilmiş birinci maddesi şöyledir:

"Madde 1- Belediye meclis ve encümenlerinin kendilerine kanun nizam ve talimatnamelerin verdiği vazife ve selâhiyet dairesinde ittihaz ettikleri kararlara muhalif hareket edenlerle belediye kanun ve nizam ve talimatnamelerinin men veya emrettiği fiilleri işleyenlere veya yapamayanlara elli liraya kadar hafif para cezası tertibine ve üç günden onbeş güne kadar ticaret ve sanat icrasından men'e ve TCK nun 536, 538, 557, 559 ve 577. maddeleriyle 553. maddesinin birinci fıkrasında yazılı cezaları tayine belediye encümenleri selâhiyettardır. Şubelere ayrılan belediyelerde bu cezaları encümen namına ve yerine şube müdürleri tayin ederler."

İtirazda dayanılan Anayasa hükümleri :

"Madde 7- Yargı yetkisi, Türk milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır."

"Madde 8- Kanunlar, Anayasa'ya aykırı olamaz.

Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır."

Esas sayısı:1969/46

Karar sayısı:1970/2

"Madde 31- Herkes, meşru bütün vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak, iddia ve savunma hakkına sahiptir.

Hiç bir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki dâvaya bakmaktan kaçınmaz."

"Madde 32- Hiç kınış, tabî hâkiminden başka bir merci önüne çıkarılamaz.

Bir kimseye tabî hâkiminden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz."

Esasın incelenmesi : Mahkeme başkanlığının açık ve Başkanvekili Lûtfi Ömerbaş'ın mazeretli bulunması dolayısıyla 44. sayılı Kanununun 37. maddesi uyarınca oturumu yönetmek üzere Feyzullah Uslu oybirliğiyle başkan seçildikten sonra, esasa ilişkin rapor, dosyadaki belgeler, iptali istenen yasa maddesi ile buna ilişkin yasama belgeleri, Anayasa'nın söz konusu edilen' maddeleriyle buna ilişkin yasama belgeleri incelendi, gereği görüşülüp düşünüldü :

1- İstem konusu maddedeki Türk Ceza Kanununa gönderme yapan hükümlerin, işi gönderen mahkemenin bakmakta olduğu dâvada uygulama yeri bulunmadığından, inceleme dışında bırakılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.

2- Mahkeme, belediye encümenlerinin çekişme konusu olan bir işte ceza vererek yargı yetkisini kullandıklarını, çekişmelerin çözülmesine ilişkin yetkinin ise, ancak yargı yetkisi olabileceğini ileri sürmektedir. Sulh ceza mahkemesindeki dâvada itirazcı taksî şoförü, taksisini pazar yerinde sergi aralarında sürekli olarak durdurması üzerine 1580 sayılı Belediye Kanununun 17. maddesine aykırı davranışından dolayı verilen cezanın haksızlığını ileri sürmüş ve kaldırılmasını istemiştir. Belediye kolluk memurlarınca düzenlenen tutanakta, itirazcı şoförün belediyece pazar yerinin düzeninin sağlanması için verilen karara kolluk memurunun uyarmasını hiçe sayıp uymadığı, yazılıdır. Buna göre sanığa yükletilen hukuka aykırı davranış, belediyenin pazar yerinin düzenini korumak için vermiş olduğu bir karara aykırılık niteliğini göstermektedir ve uygulanan yaptırım, hafif para cezası adını taşımakta ve böylece ceza kanunundaki para cezaları ile bunun arasında bir benzerlik söz konusu olmaktadır. Ancak idare, halkın tedirgin olmasını önlemek ereği ile ve yasaların kendisine, tanıdığı yetkiler çerçevesi içinde vereceği kararlarla birtakım tedbirler alabilir ve yasaklar koyabilir. Yasalar da bu yasaklara uymayanları uyarmak ve yasaklara uyulmasını sağlamak üzere bir takım yaptırımların idare yerlerince uygulanmasını öngörebilir. Konulan yasaklar kolluk kurallarının sınırlarını aşmamak ve uygulanan yaptırımlar bunlara özgü idari yaptırımlar niteliğinde bulunmak üzere idarenin yetkileri içinde sayılabilir. Burada pazar yerinin belediyece öngörülen düzenini korumak ereği ile belediyenin koyduğu yasaklara ilişkin idari nitelikte bir yaptırımın idarece uygulanması söz konusudur. Bundan ötürü olayda genel anlamda ceza yasalarına aykırı davranmış olan bir kişinin ceza yasalarınca öngörülen bir cezaya çarptırılması söz konusu olmadığı için yargı yetkisinin kullanılmasından artık söz edilemez. Kolluk kurallarına aykırılık nedeni ile idarece uygulanan yaptırımlarla bir ceza dâvası dolayısıyla ceza mahkemelerince uygulanan yaptırımlar maddi sonuç açısından birbirlerine belli bir ölçüde benzeseler bile, hukuki sonuç açısından birbirlerinden başka konulardır.

Burada yaptırma temel olan hukuka aykırı davranış, yalnızca kolluk işleri sınırında, ve uygulanan yaptırım ise, idari nitelikte bulunduğundan, yasanın böyle bir yaptırımın idarece uygulanmasını öngördüğü olması, yargı yetkisinin kullanılması olarak nitelendirilemez ve bundan ötürü, Anayasa'nın yargı yetkisine ilişkin 7. maddesine aykırılık söz konusu olamaz.

Anayasa Mahkemesine getirilen işte ceza yargısının uygulanması söz konusu olmadığı, için Anayasa'nın 31. ve 32. maddeleri kapsamına giren bir durum dahi düşünülemez. Gerçekten Anayasa'nın 31. maddesi, yargı yerleri önünde herkesin iddia ve savunma hakkına sahip olduğunu

Esas sayısı:1969/46

Karar sayısı:1970/2

öngörmektedir. 32. madde ise hiç kimsenin tabii hâkiminden başka bir yargı yeri önüne çıkarılmıyacağı ilkesini koymaktadır. Bu duruma göre anılan her iki madde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili kuralları kapsamaktadır. Az yukarıda açıklandığı üzere belediye encümenlerinin, dâva konusu açısından gördükleri iş bir yargı yetkisinin kullanılması değil, başka deyimle idarî bir yasağa aykırı davranan kişiye karşı idarî bir yaptırımın uygulanmasıdır. Mahkeme itirazında 1608 sayılı Yasanın 6. maddesi uyarınca belediye meclisinin kararına karşı ileri sürülecek itirazı inceleyen mahkemenin yetkisinin yalnızca sözü edilen maddede gösterilen yönlerle sınırlı bir yetki olduğu dahi ileri sürülmekte ise de, Anayasa Mahkemesine gelen inceleme konusu işte bu yön incelenemez; çünkü Anayasa Mahkemesine baş vuran mahkeme, anılan 6. maddenin Anayasa'ya aykırılık yönünü ileri sürerek incelenmesini istemiş değildir. 44 sayılı Yasanın 28, maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesinde, ilke olarak, iptali istenilen kurallardan başka bir kuralın iptalinin gerekip gerekmeyeceğini inceleyerek karar verme yetkisi yoktur.

Yukarıdan beri açıklanan nedenlerle mahkemenin ileri sürdüğü itiraz, reddolunmalıdır.

SONUÇ : Umuru Belediyeye Mütcellik Ahkâmı cezaiye hakkındaki 16/4/1340 günlü, 486 sayılı Kanunun bazı maddelerini değiştiren 1608 sayılı Kanunun 3764 sayılı Kanunla değişik 1 inci maddesinde sınırlama karan uyarınca Türk Ceza Kanununa gönderme yapan bölümün dışında kalan hükümlerin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine 6/1/1970 gününde oybirliği ile karar verildi.

Başkan
Feyzullah Uslu

Üye
Salim Başol

Üye
A. Şeref Hocaoglu

Üye
Fazlı Öztan

Üye
Celâlettin Kuralmen

Üye
Hakkı Ketenoğlu

Üye
Fazıl Uluocak

Üye
Sait Koçak

Üye
Avni Givda

Üye
Muhittin Taylan

Üye
Şahap Arıç

Üye
İhsan Ecemiş

Üye
Recai Seçkin

Üye
Ahmet Akar

Üye
Muhittin Gürün

Esas sayısı:1969/46

Karar sayısı:1970/2

KARŞIOY YAZISI

I. İtiraz yoluna başvuran Kütahya 1. Sulh Ceza Mahkemesinin (1608 sayılı Kanunun değişik 1. maddesini, Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesine getirebilmesi için önce elinde Anayasa'nın 151 maddesi uyarınca bakmakta olduğu bir dâvanın bulunması gerekir. Oysa mahkeme, bu işte evrak üzerinde inceleme yapan bir itiraz mercii görevini yerine getirmektedir.

1608 sayılı Kanunun konuya ilişkin değişik 5, 6. maddeleri ve 7. maddesi mahkemenin olayda gördüğü işi nitelendirecek bir açıklıktadır: Belediye encümenlerinin ve belediye şubesi müdürlerinin ceza kararlarına tebliği tarihinden başlayarak, 5 gün içinde mahsus hâkimlere, yoksa sulh hâkimlerine başvurularak yazı ile veya sözle itiraz edilebilir. İtirazda sebep gösterilmesi şarttır. Sebep gösterilmemişse itiraz yapılmamış sayılır. İtiraz, ancak cezanın yetkisi olmayanlarca kesildiği, tutanağın sahte olduğu ve cezayı etkileyecek maddî ve ağır bir hataya düşüldüğü nedenlerine dayanabilir. Mahkemece inceleme evrak üzerinde yapı ur; itirazın otuz gün içinde sonuçlandırılması zorunludur. Hâkim gerekli görürse itirazcuyu veya vekilini çağırıp dinleyebilir. Tutanağın sahteliğinin ileri sürülmesi hali dışında tutanağı düzenleyen memurlar çağırılmaz. İtiraz sonunda verilen kararlar kesindir; temyiz edilemez.

Şu açıklamalardan anlaşılacağı üzere Kütahya I. Sulh Ceza Hâkimliği, bu işte Anayasa'nın 151. maddesinde öngörüldüğü gibi, "bir dâvaya bakmakta olan mahkeme" durumunda değildir. Başvurmanın yetki yönünden reddi gerekir.

1969/46 esas sayılı işte ilk inceleme sırasında mahkemenin elinde bakmakta olduğu bir dâva bulunduğu yolunda verilen 3/7/1969 günlü karara bu nedenle karşıyım.

II. İtirazcuya belediye encümeninin ceza kararının değil ödeme emrinin tebliğ edildiği ve bunun üzerine sulh ceza mahkemesine itirazda bulunulduğu anlaşılmaktadır. Belediye cezalarına ilişkin ödeme emirlerinin itiraz mercii sulh ceza mahkemesi değildir. Bu gibi durumlarda itirazın nereye ve nasıl yapılacağı, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü hakkındaki 6183 sayılı Yasanın 58. maddesinde gösterilmiştir. Demek ki mahkemenin elinde bakabileceği bir dâva yoktur. 1608 sayılı Kanunun değişik 1. maddesini Anayasa Mahkemesine getirebilmesi düşünülemez. Başvurmanın reddi gerekir.

1969/46 esas sayılı işte ilk inceleme sonunda mahkemenin sorunu Anayasa Mahkemesine getirmeğe yetkili bulunduğu yolunda verilen 7/10/1969 günlü karara bu nedenle karşıyım.

Avni Givda

Yukardaki karşıoy yazısının II sayılı bölümüne katılıyorum

Ahmet Akar

Esas sayısı:1969/46

Karar sayısı:1970/2

KARŞIOY YAZISI

1608 sayılı Kanunun 2575 sayılı Kanunla değişik 5. maddesine göre Sulh mahkemeleri, Kanunun 4. maddesi uyarınca belediye encümenlerince verilen ceza kararlarına karşı yapılan itirazları incelemeğe yetkilidir. Olayda ise itirazın, böyle bir karara karşı olmayıp, belediyece düzenlenen ödeme emrine karşı yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu duruma göre söz konusu itirazı incelemek, mahkemenin görevi dışındadır. Zira ödeme emirlerine karşı itirazların yapılması usulü ve inceleme yerleri, Kamu Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki Kanunda ayrı biçimde düzenlenmiş bulunmaktadır.

Bu açıklamadan, belediye suçu işleyen kişi tarafından Kütahya 1. Sulh Ceza Mahkemesine yapılmış olan itirazın, kanunlara uygun olarak, mahkemenin yetkisi içine giren konuda açılmış bir dâva sayılmasına imkân bulunmadığı anlaşılmakta ve bu sonuca göre de, gerek görev, gerekse usul bakımından kanunlara uygun olarak açılmış bulunan dâvaları ön gören, Anayasa'nın 151. ve 44 sayılı Kanunun 27. maddeleri karşısında mahkemenin, Anayasa Mahkemesine söz konusu itirazı yapmağa yetkisi olmadığı meydana çıkmaktadır; bu nedenle itirazın reddi gerekir.

Yukarıki düşünce ile kararın konuya ilişkin kısmına katılmıyorum.

Üye

Muhittin Gürün

Sayın Muhittin Gürün'ün karşı oy yazısında açıklanan düşünceye katılıyorum.

Üye

Celâlettin
Kuralmen